

NORGES HØYESTERETT

Den 18. oktober 2012 avsa Høyesterett dom i

HR-2012-01976-A, (sak nr. 2012/1482), straffesak, anke over dom,

A (advokat Anders Brosveet)

mot

Den offentlige påtalemyndighet (statsadvokat Jo Christian Jordet)

S T E M M E G I V N I N G :

- (1) Dommer **Kallerud**: Saken gjelder straffutmåling for flere tilfeller av promillekjøring og kjøring uten førerkort for en person som er domfelt en rekke ganger tidligere for tilsvarende forhold.
- (2) I straffesak mot A avsa Stavanger tingrett 19. januar 2012 dom med slik domsslutning for så vidt gjelder straffekravet:
 - "1. A, født 19.11.1958, dømmes for fire overtredelser av vegtrafikkloven § 31 første til tredje ledd jf. § 22 første ledd, to overtredelser av vegtrafikkloven § 31 første ledd jf. § 5 første ledd jf. annet ledd jf. skiltforskriften § 8, seks overtredelser av vegtrafikkloven § 31 første ledd jf. § 24 første ledd første punktum, en overtredelse av våpenloven § 33 første ledd første punktum jf. tredje ledd jf. § 27 b annet ledd og en overtredelse av legemiddelloven § 31 annet ledd jf. § 24 første ledd, sammenholdt med straffeloven § 62 første ledd og § 63 annet ledd, til fengsel i 1 – ett – år."
- (3) Gulating lagmannsrett forkastet As anke over straffutmålingen ved dom 13. juni 2012.

- (4) A har anket til Høyesterett over straffutmålingen.
- (5) *Jeg er kommet til at anken ikke fører frem.*
- (6) A er funnet skyldig i fire tilfeller av promillekjøring med promille på henholdsvis 2,62, 1,75, 2,04 og 1,5. Det første tilfellet fant sted 18. juli 2010 da han holdt en hastighet langt over fartsgrensen og kjørte inn i en forankjørende bil med betydelig kraft. Det oppstod ikke personskaade, men begge bilene ble totalskadet. Denne hendelsen inntraff mindre enn fire måneder etter at han ble løslatt fra soning av en tidligere dom. Ved forrige dom ble han blant annet funnet skyldig i seks promillekjøringer i påvirket tilstand – hvorav to førte til trafikkulykke – og ti tilfeller av kjøring uten førerkort. A har aldri hatt førerkort. Allerede noen dager etter trafikkulykken i juli 2010 kjøpte han en bil som han ved to anledninger i august samme år benyttet til promillekjøring. Det siste tilfellet av promillekjøring i vår sak fant sted i april 2011.
- (7) Dommen anken gjelder omfatter videre seks tilfeller av kjøring uten førerkort, to fartsoverskridelser begått med tre timers mellomrom 13. juli 2010 og to ytterligere forhold av mindre betydning for straffutmålingen.
- (8) A er tidligere straffedømt 37 ganger. Hele 21 av disse dommene omfatter promillekjøring. Det dreier seg til sammen om 38 tilfeller av kjøring i påvirket tilstand og to tilfeller av etterfølgende alkoholnyttelse. I dommene er omtalt fem trafikkuhell, to med personskaade.
- (9) Dommen inntatt i Rt. 1980 side 1715 l.nr. 157B/1980 (kort referat) gjelder A. Det alvorligste forholdet var den gang at "han hadde kjørt en stjålet bil i beruset tilstand, unnlatt å stanse for politiet og etter kjøring i 90/100 km. fart kom over i motsatt kjørefelt og kolliderte med møtende bil hvis fører ble stygt kvestet". Det fremgår av referatet at Høyesterett uttalte at "slik hans adferdsmønster hadde utviklet seg, fremtrådte han som meget farlig når det gjaldt bilbrukstyverier og promillekjøring".
- (10) Jeg ser først på om den straff de tidligere instanser har utmålt – ett års ubetinget fengsel – er i samsvar med tradisjonell straffutmålingspraksis for gjentatte promillekjøringer av det omfang vi her står overfor.
- (11) En sammenfatning av det straffenivået som var etablert på 1980-tallet, er gitt i Straffelovrådets utredning NOU 1987: 11 Promillekjøring, side 25. Det fremgår her at ved sjette gangs promillekjøring ligger tyngdepunkt på 6–8 måneder ubetinget fengsel, og på 7–9 måneder ved syv eller flere domfellelser.
- (12) I dommen inntatt i Rt. 1989 side 919 ble straffen satt til fengsel i 1 år og 4 måneder for en domfelt som tidligere var straffet ti ganger for promillekjøring og nå ble domfelt for fire tilfeller av promillekjøring uten førerkort, et forsøk på innbruddstyveri og et heleri. I Rt. 1992 side 917 ble en person som tidligere var dømt seks ganger for i alt 17 tilfeller av promillekjøring idømt 1 års ubetinget fengsel for promillekjøring uten førerkort og bensintyveri. Begge disse dommene omfattet betydelig resttid etter prøveløslatelse fra soning av tidligere dommer. De illustrerer likevel godt at straffen skjerpes betydelig ved gjentatte promillekjøringer. Det foreligger ikke senere høyesterettspraksis som endrer dette bildet.

- (13) A er videre straffet 26 ganger tidligere for i alt 60 tilfeller av kjøring uten førerkort. Gjentatte kjøring uten førerkort fører i seg selv i alminnelighet til ubetinget fengsel, jf. blant annet Rt. 1990 side 652 og Rt. 2003 side 907.
- (14) A er også denne gang domfelt for omfattende trafikklovbrudd. Han har igjen demonstrert en total mangel på respekt for veitrafikklovgivningen og satt medtrafikanter liv og helse i fare. På denne bakgrunn, og i lys av hans helt ekstraordinært høye antall tidligere forgåelser, er den utmålte straff på ubetinget fengsel i ett år godt innenfor gjeldende praksis.
- (15) I anken er det tatt til orde for at Høyesterett nå bør foreta en vesentlig nedjustering av straffenivået for gjentatt promillekjøring. Det er særlig vist til de argumenter som fremføres av Straffelovrådet på side 79–80 i NOU 1987: 11 og i en senere artikkel av Straffelovrådets daværende leder, professor Johs. Andenæs, se Lov og Rett 2000 side 483. Forsvareren har i noen grad utdypet disse synspunktene i prosedyren for Høyesterett.
- (16) For å ta stilling til om det er grunnlag for å justere straffenivået, er det nødvendig å se nærmere på hvordan lovgiveren har stilt seg til den etablerte straffutmålingspraksis og Straffelovrådets kritikk.
- (17) Straffelovrådets utredning ledet til at det i vegtrafikkloven § 31 ble innført en gradering etter grovheten av overtredelsene basert på påvirkningsgraden, jf. lov 24. juni 1988 nr. 66. Rådet ga videre generelt uttrykk for at dersom det foreligger gjentakelse, "har lovovertrederen ved den tidligere dom fått en advarsel, som gjør forholdet mer graverende". Men Rådet var kritisk til den markerte straffskjerpningen som fulgte av rettspraksis ved mange ganger gjentatt promillekjøring. I NOU 1987: 11 side 79 heter det således:

"En viss skjerpelse av fengselsstraffen på grunn av tilbakefall som ikke ligger for langt tilbake i tiden, forekommer rimelig, og er i tråd med det som er vanlig på andre områder.

...

Men fengselsstraffer på 6-9 måneder eller mer for promillekjøring, finner rådet det vanskelig å gi noen begrunnelse for."

- (18) I tråd med dette synet fremmet Straffelovrådet forslag til en bestemmelse hvor det som ett av flere momenter skulle tas hensyn til om det foreligger gjentakelse. Den nærmere vurdering skulle imidlertid være overlatt til rettens skjønn, se lovforslaget inntatt på side 107 i utredningen.
- (19) Departementet sluttet seg på dette punkt ikke til Straffelovrådets forslag. I Ot.prp. nr. 65 (1987–88) side 29 heter det:
- "Departementet er enig med Straffelovrådet i at forholdet blir mer graverende ved tilbakefall. Derimot synes ikke Rådets forslag å ta tilstrekkelig hensyn til dette faktum. Etter Justisdepartementets syn bør det alltid reageres med ubetinget straff og bøter ved gjentatt overtredelse av forbudet mot kjøring i påvirket tilstand. Dette bør sies klart i lovteksten, se utkastet § 31 tredje ledd annet punktum. Fengselsstraffens lengde bør skjerpes påtakelig ved gjentakelse. Departementet viser her til Rådets framstilling av straffutmålingen ved gjentatt promillekjøring i NOU 1987:11 s 25."**

- (20) Departementets forslag atskilte seg som det fremgår fra Straffelovrådets ved at det ved gjentakelse *alltid* skulle reageres med ubetinget fengsel. Ut fra sammenhengen er det naturlig å forstå henvisningen til Rådets gjennomgang av praksis slik at departementet ønsket at det etablerte nivået skulle videreføres.
- (21) Flertallet i stortingskomiteen ga, med en reservasjon for "helt ekstraordinære forhold", sin tilslutning til departementets forslag, jf. Innst. O. nr. 96 (1987–88) side 9.
- (22) Etter mitt syn kan det etter dette ikke være tvil om at lovgiveren i 1988 – vel vitende om Straffelovrådets innvendinger – i det vesentlige ønsket å videreføre den strenge praksis som var etablert.
- (23) I forbindelse med at promillegrensen ble senket fra 0,5 til 0,2, ble det igjen bekreftet at gjeldende praksis skulle videreføres. Jeg viser til Ot.prp. nr. 26 (1999–2000) side 22 hvor departementet uttaler:
- "Det må også tas stilling til hva straffen skal være ved gjentatt promillekjøring. Departementet finner den praksis som i dag følges ved gjentatt promillekjøring, vel begrunnet."**
- (24) På bakgrunn av den videre drøftelsen i proposisjonen, oppfatter jeg det slik at departementet her gir uttrykk for en generell tilfredshet med den etablerte rettspraksis ved tilbakefall til promillekjøring. Det fremgår således at for gjentatt kjøring med promille over 0,5 skulle utgangspunktet "fortsett være straff i form av bot og ubetinget fengsel". For bedre å reflektere at det unntaksvis kan idømmes bot og betinget fengsel også ved gjentatt kjøring med promille over 0,5, ble reservasjonen "som regel" tatt inn. Departementet presiserte imidlertid at det "... ikke [er] meningen at tilføyelsen skal medføre noen særlig endring i dagens praksis".
- (25) For fullstendighets skyld nevner jeg at det ved lovrevisjonen i 1988 var enighet om at det var ønskelig å etablere et behandlingstilbud under soningen for promillekjørere med alvorlige alkoholproblemer. Men det var klart at dette ikke skulle ha betydning for straffenivået. Jeg viser til Ot.prp. nr. 65 (1987–88) side 30 hvor det heter:
- "Justisdepartementet understreker imidlertid at det ikke vil være tale om å behandle promillekjørere med alkoholproblemer mildere enn andre når det gjelder selve straffereaksjonene. Tilbudet om behandling må i denne forstand sees isolert fra straffespørsmålet."**
- (26) Justiskomiteen ga sin tilslutning til dette og understreket at "... behandling i denne sammenheng ikke må legges opp på en måte som svekker straffereaksjonene", se Innst. O. nr. 96 (1987–88) side 10.
- (27) Heller ikke ved lovfestingen av adgangen til å idømme promilleprogram, jf. lov 23. juni 1995 nr. 35, ble det fra lovgiverhold reist generelle innvendinger mot straffutmålingspraksisen, se Ot.prp. nr. 43 (1994–1995) side 10. I Innst. O. nr. 65 (1994–1995) understreket således flertallet at "... den foreslåtte lovendringen ikke betyr en liberalisering av straffereaksjonene ved promillekjøring".
- (28) På bakgrunn av denne gjennomgangen av lovforarbeidene, kan det ikke være tvil om at lovgiveren – med god kunnskap om den etablerte rettspraksis og innvendingene mot denne – har ønsket at den markerte straffskjerpelsen ved gjentakelse skal videreføres.

- (29) Jeg nevner også at den eksplisitte reguleringen av gjentakelsestilfellene i vegtrafikkloven § 31 gjør en sammenligning med gjentakelsesstraff på andre rettsområder mindre treffende. Det er således på det rene at begrensningene i straffeloven § 61 ikke gjelder ved gjentakelsesstraff for promillekjøring, jf. Rt. 2006 side 731. Det er imidlertid også grunn til å merke seg at det generelt er gitt uttrykk for at straffen for gjengangerkriminalitet bør skjerpes, se Ot.prp. nr. 62 (2003–2004) side 74 og side 94–95.
- (30) Når lovgiveren i ordinære lovforarbeider uttrykkelig har tatt stilling til straffenivået, plikter domstolene å innrette seg etter dette. Det foreligger en lang rekke eksempler på dette fra Høyesteretts praksis. Jeg nevner til illustrasjon avgjørelsen inntatt i Rt. 1995 side 1554 hvor flertallet – etter en grundig gjennomgang av forarbeidenes drøftelse av bøtenivået ved promillekjøring – konstaterer at den ordning forarbeidene la opp til var fulgt i en fast og omfattende praksis. Det konkluderes så med at det ikke "... vil være riktig å fravike denne praksis, som jeg etter dette finner å måtte bygge på". Avgjørelsen inntatt i Rt. 2007 side 1563 om bruk av samfunnsstraff ved promillekjøring gir et annet eksempel på hvordan lovgiverens anvisninger om sanksjonsfastsettelsen lojalt følges opp av domstolene. I denne sammenheng er det også nærliggende å nevne storkammeravgjørelsen inntatt i Rt. 2009 side 1412 hvor det i avsnitt 22 reservasjonsløst slås fast at når den nye loven med forhøyede strafferammer trer i kraft, "... plikter domstolene å legge til grunn et straffenivå slik det er kommet til uttrykk i lovens forarbeider". Se også Rt. 2011 side 734 avsnitt 11 og Rt. 2012 side 1261 avsnitt 30.
- (31) Også for vår sakstype har lovgiveren, som påvist, uttrykkelig vurdert straffenivået, og gitt anvisning på at den strenge praksis skal videreføres.
- (32) Etter dette konkluderer jeg med at det ikke er grunnlag for å endre den etablerte straffutmålingspraksis.
- (33) Selv om det jeg til nå har gjennomgått er tilstrekkelig for min konklusjon, finner jeg likevel grunn til å komme med noen bemerkninger knyttet til straffens funksjon ved mange ganger gjentatt promillekjøring.
- (34) I det enkelte tilfelle kan nok den preventive virkning av å utmåle en streng straff ved mange ganger gjentatt promillekjøring isolert sett synes beskjeden. Likevel er det etter mitt syn ikke vanskelig å begrunne den etablerte praksis innenfor rammene av de hensyn som tradisjonelt er bærende for straffutmålingen.
- (35) For så vidt gjelder den allmennpreventive virkning, er det nærliggende å peke på at et konsekvent og strengt straffenivå på et område som dette formentlig har en generell vanedannende og holdningsskapende virkning i befolkningen, slik det også fremheves i forarbeidene til den nye straffeloven, se Ot.prp. nr. 90 (2003–2004) side 79–80. Det kan etter mitt syn ikke være noen tvil om at kjøring med slik høy promille som i vår sak utgjør en betydelig og uakseptabel risiko. Det er god grunn til å understreke dette gjennom markerte straffskjerpelser overfor dem som gjentatte ganger utsetter andre trafikanters liv og helse for fare.
- (36) Dessverre må det konstateres at bruk av straff ikke ser ut til å ha særlig effekt for så vidt gjelder å avholde A fra på ny å kjøre uten førerkort og med høy promille. Det er ikke gitt noen opplysninger som kan indikere at han nå er motivert for behandling for sitt

alkoholproblem, men jeg går likevel ut fra at muligheten for å forsøke å forebygge gjentakelse ved adekvat behandling i soningstiden vil bli vurdert. Jeg må videre konstatere at As strafferegister viser at han begår trafikklovbrudd med en slik hyppighet og omfang at det er godt grunnlag for å anta at hans mange soningsperioder har hindret ham i begå atskillige ytterligere lovbrudd som ville utsatt ham selv og andre for enda større fare. Denne uskadeliggjørende virkning av at gjerningspersonen for en tid fysisk hindres fra å foreta nye straffbare handlinger, ligger innenfor den tradisjonelle individualpreventive virkning av straffen, jf. Ot.prp. nr. 90 (2003–2004) side 78. Som eksempler fra praksis kan det vises til Rt. 1997 side 1976 og Rt. 2004 side 365.

(37) Anken må etter dette forkastes.

(38) Jeg stemmer for denne

D O M :

Anken forkastes.

(39) Dommer **Matheson:** Jeg er i det vesentlige og i resultatet enig med førstvoterende.

(40) Dommer **Stabel:** Likeså.

(41) Dommer **Tønder:** Likeså.

(42) Dommer **Matningsdal:** Likeså.

(43) Etter stemmegivningen avsa Høyesterett denne

D O M :

Anken forkastes.

Riktig utskrift bekreftes: